

АБСОЛЮТНАТА НАКАЗАТЕЛНА ДАВНОСТ
(ТЪЛКУВАНИЯ И ЗАКОНОВИ ПРАЗНОТИ)*Антон Гиргинов*THE ABSOLUTE STATUTE OF LIMITATIONS
(Interpretations and Legal Gaps)

Anton Girginov

Abstract: *The Bulgarian Criminal Code provides for absolute statute of limitations after the provisions on the length, interruption and suspension of ordinary limitation periods. At the same time, there is an overall restriction to all absolute periods: they cannot exceed half the corresponding ordinary ones. The Criminal Code, however, contains no other rules for comprehensive regulation of the absolute limitation periods. New rules are necessary to enhance legal certainty in criminal prosecutions and enforcement of punishments. This research paper outlines the existing gaps and the rules that might fill them out.*

Keywords: *statute of limitations; criminal liability; judgment; punishment; extinguishment.*

1. Наказателното право урежда главно обикновената (общата) наказателна давност – чл. 79, ал. 1, т. 2 и чл. 80-82 от НК. Правната ѝ уредба обаче може да послужи за по-пълно изясняване и на абсолютната давност. За нея понастоящем има само две разпоредби, при това с твърде ограничено съдържание – чл. 81, ал. 3 и чл. 82, ал. 4 от НК.

Обикновената давност в своите две разновидности е време на бездействие на надлежните органи на власт за осъществяване на определени наказателноправни последици на извършено престъпление. Давността за наказателно преследване – чл. 80 и чл. 81 от НК [преследвателната давност], е време на бездействие за търсене на наказателната отговорност на дееца чрез осъждането му. Въпреки своето наименование тя погасява не само наказателното преследване, а най-вече – възможността за осъждане на дееца. Поради това тази давност може да тече и след започване на наказателното му преследване (вж реш. 28-

59–ОСНК, сб., с. 22; р. 328-97-III, сб., с. 43 и пр.). С нейното изтичане се погасява всъщност възможността той да бъде осъден, т. е. неговата наказателна отговорност – изрично в този смисъл са чл. 153, ал. 1 от НК на Румъния секция 34, ал. 1 от НК на Чехия и други.

Що се отнася до давността за изпълнение на наказанието – чл. 82 от НК [изпълнителската давност], тя е време на бездействие за изпълнение на наложеното на дееца наказание. С нейното изтичане се погасява самото наложено наказание, а не само възможността за принудителното му привеждане в изпълнение, какъвто е случаят с погасителната давност по чл. чл. 110-120 от Закона за задълженията и договорите. Затова при изтичане на изпълнителската давност наказанието престава да съществува в правния мир, то става напълно „несъществуващо ѝ“ – чл. 106 от НК на Полша.

Обикновената наказателна давност изтича и наказателноправните последици на из-

вършеното престъпление се погасяват тогава, когато надлежната власт бездейства, макар да е имала възможност и задължението да действа, за да осигури налагане наказание на дееца или съответно – изпълнение на наказанието. По довод за противното, давността бива изключена и няма да тече, ако властта не може да действа в тази посока, напр. защото наложеното наказание е още неизпълнимо¹, или предприеме действия за наказателно преследване и осъждане на дееца² или съответно – за изпълнение на наложеното му с присъдата наказание (чл. 81, ал. 2 и чл. 82, ал. 3 от НК)³.

Абсолютната наказателна давност в две свои разновидности също настъпва, когато надлежната власт не изпълнява задълженията си. Тя също като обикновената погасява наказателноправните последици на извършено престъпление. Наред с това обаче абсолютната наказателна давност има значими особености.

I. АБСОЛЮТНАТА ПРЕСЛЕДВАТЕЛНА ДАВНОСТ

2. Абсолютната преследвателна давност е също време на пасивност от страна на надлежните органи на власт, задължени да осъществят наказателноправните последици на извършено престъпление и в частност – възникналата за дееца наказателната отговорност. Както и обикновената преследвателна давност, тя също е срок за наказването на дееца.

Тази абсолютна давност също така започва да тече едновременно с обикновената. Като нея тя тече, откато се довърши престъпната проява, породила подлежащата на погасяване наказателна отговорност⁴;

За разлика от обикновената давност обаче абсолютната е не само време на бездействие. Тя е нещо повече. Тази давност е време на безрезултатност от страна на властта в рамките на един по-дълъг срок, надхвърлящ с 1 ½ този на обикновената – чл. 81, ал.

¹ Според чл. 82, ал. 2 от НК главното наказание може да бъде неизпълнимо в случая на условно осъждане – докато не се постанови изпълнението му съгласно чл. 68 от НК. Допълнителното наказание пробация може да се окаже неизпълнимо и давността за него да не тече заради изтърпяване на основното от комплексната санкция, каквото е лишаването от свобода. В тези случаи, „след като не е налице неоправдано бездействие от страна на компетентните държавни органи за привеждане в изпълнение на „изчакащо“ наказание пробация, а същото е обективно невъзможно поради изпълнението на приоритетно наказание лишаване от свобода или мерки за неотклонение „задържане под стража“ или „домашен арест“, давност за изпълнението на наказание пробация не може да тече” – т. 1 от ТР 3-17-ОСНК на ВКС.

² Вж Р. 28-59-ОСНК (сб., с. 22), както и Секция 78с, ал. 1 от Германския НК, че „давностният срок се прекъсва от: (1) първи обяснения на обвиняемия, съобщение, че срещу обвиняемия е образувано предварителна проверка, заповед или уведомление за такава проверка, (2) всеки разпит на обвиняемия или заповедта за такъв разпит, (3) всяка задача, възложена на вещо лице от съдията или прокурора, ако обвиняемият преди това е бил разпитан или уведомен за започване на предварителна проверка, (4) всяко съдебно изземване или заповед за обиск и потвърждаващи ги съдебни решения, (5) заповед за арест, временна заповед за настаняване, заповед за разпит от съдия и съдебни решения, които ги потвърждават“ ... и т. н., и т. н.

³ Вж също чл. 163 от НК на Румъния, чл. 107, ал. 4 от НК на Сърбия и чл. 20, ал. 3 от НК на Хърватска. Въпросните действия на надлежните власти са описани в чл. 416, ал. 2-5 и чл. 418 от НПК. Към тях следва да се добавят и действията, предприети за международното издирване и екстрадиция на осъдения от чужбина за изпълнение в България на наложеното му наказание – чл.чл. 24 и 25 от Закона за екстрадицията и европейската заповед за арест.

⁴ При наличие на съставомерни общественоопасни последици (каквито опитът, например, няма) проявата се довършва с настъпването им. Оттогава, а не от завършване на наказуемата проява течат и давностите. Изключение прави наказуемото приготвяне по чл. 17 НК. Съгласно чл. 80, ал. 3 от НК давността тече от довършване на последното действие, което съставлява приготвянето. Създаването на необходимото едно или повече условия за извършване на намисленото престъпление е без значение. Условието може да бъде осъществено и по-късно: да се получи след няколко дена поръчаното средство или търсеното съгласие от бъдещ съучастник за извършване на намисленото престъпление. Вж и **Girginov, A.** Statute of limitations under the penal law of Bulgaria. Problemy zakonnosti – Problems of Legality, Kharkiv, 2021, issue 154, p. 230.

3 от НК. Резултатът, който не се е получил в рамките на нейния срок, е осъждането на дееца. Ако преди срокът ѝ да изтече деецът бъде осъден, абсолютната преследвателна давност губи смисъл - по подобие и на обикновената давност⁵.

Както обикновената преследвателна давност, абсолютната е също погасителна, изключвайки възможността за наказване на дееца. Абсолютната давност обаче има помощно значение. Затова, настъпи ли обикновената давност по-рано заради своя по-къс срок, абсолютната остава без значение. Дори също да е настъпила, тя се оказва безпредметна, тъй като наказателната отговорност на дееца е вече погасена от настъпилата обикновена давност. Заради това позоваването на абсолютната давност има смисъл само когато срокът на обикновената още не е изтекъл. Ако и двата срока са изтекли, от значение ще е само този на обикновената давност. Компетентната власт не следва, ако бъде прецизна, да се позовава на изтичането на другия срок, за да се обоснове погасяването на правните последици на престъплението. Място за избор няма.

3. Съгласно чл. 81, ал. 3 от НК основанията за спирането и прекъсването на обикновената преследвателна давност (чл. 81, ал. 1 и 2 от НК) не важат за абсолютната. Те не я „унищожават“, нито „преустановяват изтичането“ ѝ⁶.

Груба грешка е обаче да се смята, че нищо не може да спре или прекъсне абсолютната давност преди настъпването ѝ, т. е. че тя представлява давност, която никога „не подлежи на спиране и прекъсване“⁷. Подобно твърдение означава абсолютната давност да се разбира не като наказателна давност, а само като някакъв обикновен срок от време, който тече безпрепятствено.

Все пак абсолютната давност е вид наказателна давност. Затова тя също може да бъде само срок от време за нещо, което не се постига до неговото изтичане. И обратно – осъществя ли се то преди изтичането на нейния

срок, тази давност също би била изключена и спряна до неговото отпадане. Дотогава нов давностен срок няма да може да тече (срв. чл. 81, ал. 2 от НК).

Изясни се, че онова, което не се осъществява в срока на обикновената преследвателна давност, е дейност на властта за наказателно преследване и осъждане на дееца, а в този на абсолютната – осъждането му с влязла в сила присъда. Затова, както обикновената преследвателна давност като време на бездействие на властта настъпва, когато и защото нейните надлежни органи не предприемат в нейния срок дейност за наказателно преследване и осъждане на дееца, по същия начин абсолютната преследвателна давност като време на бездействие на властта настъпва, когато и защото нейните надлежни органи не са постигнали в нейния по-дълъг срок осъждането на дееца с влязла в сила присъда. Бъде ли обаче той осъден до настъпване на която и да е от двете давности, всяка от тях престава да тече. Те се прекъсват като лишени от смисъл.

4. Осъдителна присъдата прекъсва както обикновената, така също и абсолютната преследвателна давност. Не може да има каквато и да е преследвателна давност (обикновена или абсолютна) след присъдата, щом тази давност в нейните две разновидности очертава срокове за наказването на дееца заради престъплението, което е извършил.

Наличието на влязлата в сила осъдителна присъда лишава от смисъл всякакви последващи срокове, чието изтичане да може да погаси правните последици на престъплението. Ако чисто хипотетично срокът, определен за преследвателната давност, включително абсолютната, продължи да се брои и изтече при влязла в сила осъдителна присъда, той няма да погаси нищо. Неговото изтичане не може да обезсили присъдата, нито да предизвика каквито и да е други благоприятни правни последици за осъдения деец, напр. да погаси изцяло или отчасти неизтърпения остатък от наказанието му или неговата съдимост.

⁵ По-подробно **Гиргинов, А. и Трайков, З.** Коментар на Наказателния кодекс. Обща част, Т. I, С., изд. „Софи-Р“, с. 610 и сл.

⁶ **По Йовев, Д.** Българско наказателно право; Елементарно изложение на началата, които се съдържат в общата част на Наказателния закон, С., Придворна печатница „Бр. Прошекови“, 1899, с. 411.

⁷ Наказателно право на Република България, Обща част (под ред. на Р. Марков), С., изд. ‘Сиела’, 2022, с. 634 и 636.

Влязлата в сила присъда е не само основание за прекъсване на абсолютната преследвателна давност, при което теклият дотогава срок се заличава. Наличието на присъда, – както и на основания за прекъсване на обикновената преследвателна давност (чл. 82, ал. 3 от НК) – не позволява на тази давност да тече. Присъдата я спира. Заради това, ако и докато присъдата не бъде по изключение отменена, съгласно чл. 419–426 от НПК, абсолютна давност няма да тече.

Абсолютната преследвателна давност може отново да има смисъл и да тече, ако основанието за нейното прекъсване – влязлата в сила присъда, отпадне вследствие на отмяната ѝ. Тогава би следвало да започне да тече отново преследвателна давност, обикновена и абсолютна, като срок, в който деецът да бъде наказан с нова влязла в сила присъда. Въпросът не е уреден в НК. Все пак нищо не бива да изключва изтичането на нова абсолютна давност – даже чрез правоприлагане по аналогия, тъй като тя би била в полза на дееца⁸.

5. Понастоящем сроковете на преследвателната давност се изчисляват на базата на наказанието, което законът предвижда за извършеното от дееца престъпление. Няма причини това да не важи и за давността, която тече след отмяна на присъдата – за възможно-остатъчно наказание. За да се определи размерът на нейния срок, би следвало да се има предвид онова, което деецът може да изтърпи отгук нататък в случай на нова осъдителна присъда.

Това, което деецът може да изтърпи при нова осъдителна присъда, се установява, като

предвиденото по закон наказание за извършеното от него престъпление се намали с онова, което той евентуално е вече изтърпял – в изпълнение на отменената присъда. По този начин се получава една справедлива база за изчисляване на новите срокове на преследвателна давност (обикновена и абсолютна), които могат да текат след отмяна на присъдата. Съобразно вида и максималния размер на неизтърпения остатък е определим срокът на обикновената давност за него, а след това – и на абсолютната: след умножение по 1 ½ в съответствие с чл. 81, ал. 3 от НК. Например, предвиденото в закона наказание е било лишаване от свобода в размер до 6 години. Съгласно чл. 80, ал. 1, т. 3 и чл. 81, ал. 3 от НК обикновеният давностен срок за него е бил десет години, а абсолютният – петнадесет. Ако лицето е изтърпяло четири години лишаване от свобода, тогава след отмяна на присъдата то ще може да изтърпи до две години лишаване от свобода. Видно от чл. 80, ал. 1, т. 4 и чл. 81, ал. 3 от НК обикновеният давностен срок за това остатъчно наказание е вече само пет години, а абсолютният – седем и половина. Справедливо е да важат тези по-къси срокове и – което е по-важно – те да се уредят в закона.

За разлика от българския НК има чужди кодекси, които уреждат, макар частично, преследвателната давност след евентуалната отмяна на влезлите в сила осъдителни присъди. Така, според чл. 91, ал. 2 от НК на Словения, „ако окончателната присъда по наказателното дело бъде отменена по извънреден способ, давността за новото дело е две години от отмяната на присъдата“. Турският НК

⁸ Пример за правоприлагане по аналогия в полза на дееца, при това свързан с давността, дава ТР 2-18-ОСНК на ВКС за реабилитацията (<http://www.vks.bg/talkuvatelni-dela-osnk/vks-osnk-tdelo-2017-2-reshenie.pdf>, достъпен на 05.12.2022 г). Неговите т. т. 1 и 2 се отнасят основно до неуредения в НК случай на реабилитация по право, когато наложеното на дееца наказание е било погасено от изтекла давност. Поставен е най-вече въпросът: може ли да тече срок за реабилитация по право, ако ефективно наложеното наказание не е било изтърпяно, а става изпълнимо заради изречена изпълнителска давност по чл. 82 от НК. За да се отговори на така поставения въпрос, взето е под внимание, че законът урежда случаи, близки до този с изтеклата давност по чл. 82 от НК. Това са случаите по чл. 86 ал. 1, тт. 2-4 от НК. При тях срокът за реабилитация по право тече също след като ефективно наложеното наказание става изпълнимо, макар на друго основание – заради това, че е било изтърпяно от осъдения. Имайки предвид тази прилика, ОСНК е дало положителен отговор на въпроса. Приело е със своето тълкувателното решение, че и в случая с изтеклата давност – подобно на тези по чл. 86 ал. 1, тт. 2-4 от НК, – започва да тече срок за реабилитация по право. Така, правилата за случаите по чл. 86 ал. 1, тт. 2-4 от НК са приложени и по отношение на пропуснатия от НК случай с погасеното по давност наказание. Налице е безспорно правоприлагане по законова аналогия в полза на осъдения деец.

предвижда по-ранен начален момент за въпросната давност. Съгласно неговия чл. 6б, ал. 5 тя тече „от деня, когато съдът приеме искането за възобновяване на наказателното дело“. В същия смисъл е и чл. 155, ал. 5 от НК на Румъния. Други специални правила за преследвателна давност (обикновена и абсолютна) обаче няма.

6. Най-последно, абсолютната преследвателна давност трябва да се разграничава и от периода от време, който тече между довършване на престъплението и евентуално определеното по-късно начало на давността – обща и абсолютна. Така например, секция 78b, ал. 1, б. „с“ от НК на Германия, чл. 90, ал. 3 от НК на Словения и секция 34, ал. 3, б. „с“ от НК на Чехия гласят, че в случай на полово престъпление, извършено срещу малолетен или непълнолетен, преследвателната давност (обикновена и абсолютна) започва да тече едва след като пострадалият навърши пълнолетие, т.е. 18 години. Впрочем, България също следва да предвиди такава разпоредба – заради чл. 19 от Конвенцията на ООН за правата на детето (в сила за страната ни от м. юни 1991 год)⁹.

Периодът от време, докато пострадалият навърши пълнолетие, напомня българската абсолютната давност – не само защото тече след довършване на престъплението, но най-вече заради това, че не подлежи на промени по закон. Все пак този период от време не е никакъв давностен срок. Защото дори по това време компетентната власт да не направи нищо за наказването на деца, това няма да го ползва. Най-малко може да се стигне до погасяване на неговата наказателната отговорност. Независимо от евентуалната пасивност на властта през това време, няма как да тече никакъв давностен (погасителен) срок, който да продължи и след като пострадалият навърши пълнолетие. Затова още по-малко има смисъл от някакви основания за прекъсване и/или спиране на периода от време между довършването на престъплението, извършено срещу детето, и деня, когато то навърши пълнолетие. Щом давност изобщо не тече през цялото това време, безполезно е да мисли, дали и как тя да се прекъсва и/или спира в определени моменти и/или периоди, включени в него.

⁹ Още тт. 36 и 100 от Насоките на министрите на Съвета на Европа за правосъдие, съобразно интересите на детето. 17 ноември 2010, Страсбург, с. 28 и 80.

Следователно във времето, докато пострадалият от престъплението стане пълнолетен, няма място за никаква давност. Този период изключва всякакви давности. След това, щом пострадалият навърши 18 години, теклият дотогава период от време се прекъсва безвъзвратно като лишен от смисъл. Впоследствие нов такъв период не може да тече – за разлика от абсолютната преследвателна давност. Нов неин срок започва да тече, ако основанието за прекъсването и последващото ѝ спиране – влязлата в сила присъда, бъде отменено. Това, разбира се, не може да се случи с навършването на пълнолетие – основанието за прекъсване на разгледания период от време. Това основание няма как да бъде отменено, за да може да тече нов такъв период.

II. АБСОЛЮТНАТА ИЗПЪЛНИТЕЛСКА ДАВНОСТ

7. Изпълнителската давност, включително абсолютната, очертава срока, за изпълнението на наказанието, наложено на деца. Този срок се прекъсва, ако наложеното наказание започне да се изпълнява. Дори абсолютната давност няма смисъл и не може да тече, щом наказанието се търпи. В противен случай, ако реалното изпълнение на наложеното наказание не я прекъсва, а нейният срок се окаже по-къс от неговия, тя би погасила неизпълнения му остатък. Това означава, по-продължителните наказания да се изтърпяват докрай. Така например, абсолютната изпълнителска давност за доживотните затвори (два по НК) е със срок от 30 години – чл. 82, ал. 1, т. 1 и ал. 4 от НК. Предвид на това, ако изпълнението им не изключи изтичането на абсолютната изпълнителска давност за тях, тогава 30 години по-късно те биха били погасени и осъденият следва да бъде освободен. Би излязло, че доживотен затвор няма, а само наказание лишаване от свобода до 30 години.

Във всички случаи изпълнението на наложеното наказание е не само основание за прекъсване на абсолютната изпълнителска давност. Неприклучилото изпълнение на наказанието, както и всяко друго траещо обстоятелство, довело до прекъсването на една давност, не позволява на нейния срок да

тече (срв. чл. 82, ал. 3 от НК). Тя може отново да има смисъл, ако наказанието престане да се изпълнява, преди да е било изтърпяно докрай. Тогава би следвало да започне да тече нова обикновена и абсолютна давност като срок за изпълнение на неизтърпения остатък от наказанието.

Поставените дотук въпроси не са уредени в НК. Налице е законова празнота относно възможността за прекъсване и спиране на абсолютната изпълнителска давност във времето, след като наложеното наказание започне да се изпълнява. Опит да се запълни тази празнота е направен в официалния проект за нов Наказателен кодекс – с предложената алинея 2 на чл. 92. Тази разпоредба обаче се отнася само до времето, когато наказанието бива реално изпълнявано. Ето и пълният текст на този член със заглавието му:

„Абсолютна давност за изпълнение на наложено наказание

Чл. 92. (1) *Независимо от спирането или прекъсването на давността, наложено-то наказание не се изпълнява, ако е изтекъл срок, който надвишава с една втора срока, предвиден в чл. 89 {за обикновената изпълнителска давност – бел. моя, А. Г.}*

(2) *Давността по ал. 1 не тече, докато осъденият изтърпява наложеното наказание.*”

Трябва, разбира се, да се уреди и въпросът за давността – обикновена и абсолютна, когато изпълнението на наказанието бъде преустановено преди осъденият да го е изтърпял изцяло. В тези случаи има неизтърпян остатък, който също подлежи на погасяване по давност. Затова е нужно да се реши, най-вече от законодателя, дали новите давностни срокове (за обикновената и за абсолютната давност) да бъдат съобразени с вида и размера на остатъка или да останат в същия размер като този за цялото наказание, наложено с първоначалната присъда.

Например, наложеното и изпълнявано наказание е било лишаване от свобода в размер на 8 години. Съгласно чл. 82, ал. 1, т. 3 и ал. 4 от НК обикновеният давностен срок за него е бил десет години, а абсолютният – петнадесет. Ако лицето е изтърпяло шест години

лишаване от свобода, тогава след прекъсване на изпълнението то ще трябва да изтърпи две години лишаване от свобода. Видно от чл. 82, ал. 1, т. 4 и ал. 4 от НК обикновеният давностен срок за този остатък от наказанието е вече само пет години, а абсолютният – седем и половина. Справедливо е за него да важат тези по-къси срокове и – което е по-важно – те да бъдат уредени в закона.

Неизтърпяното наказание може да бъде намалено впоследствие и по други причини. Подобни промени също поставят въпроса за неговата изпълнителска давност. Във връзка с това е интересно да се отбележи, че съгласно чл. 107, ал. 2 от НК на Сърбия, „ако заради амнистия, помилване или съдебно решение въз основа на извънреден способ наложено-то наказание бива намалено, давностният срок се определя съобразно новото наказание, но започва да тече откогато първоначалната присъда влезе в сила“. Не се прави разлика между обикновената и абсолютната давност. Но така или иначе, бъде ли такъв текст възприет у нас, обикновеният давностен срок ще следва да се редуцира съобразно намаленото наказание и в съответствие с чл. 82, ал. 1 от НК, след което, с умножение по 1 ½ (чл. 82, ал. 4 от НК), бъде определен и размерът на абсолютния давностен срок.

8. Реалното изпълнение на наложеното от съда наказание следва да се разграничава от преписките, които се образуват съгласно чл. 416, ал. 2 и 3 от НПК за неговото изпълнение от компетентния прокурор (напр. за наказанията лишаване от свобода) или от Националната агенция за приходите. Образоването на такива преписки все още не съставлява реално изпълнение. Заради това те поначало не могат да препятстват абсолютната изпълнителска давност – не са в състояние нито да я прекъснат, нито спрат.

Има обаче едно изключение. То следва от чл. 82, ал. 5 (Нова – ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 год.) от НК. Тази разпоредба изключва абсолютната изпълнителска давност „по отношение на глобата, когато за събирането ѝ е образувано изпълнително производство“ в предвидения по закон срок¹⁰. Така, наличието на изпълнителска преписка

¹⁰ „То може да се образува само за изискуемо вземане – такова, което не е вече погасено поради изтекла в сроковете по НК обикновена или абсолютна давност, т.е. изпълнителното производство следва да е образувано преди изтичане на две години от влизане на присъдата в сила или три го-

препятства дори абсолютната изпълнителска давност, без да е необходимо да се стига до реално събиране на глобата.

9. Текстът на чл. 82, ал. 5 от НК обаче не уточнява, дали образуваното изпълнително производство за събиране на глобата само спира абсолютната изпълнителска давност или я и прекъсва най-напред. Той определя най-общо, че „*разпоредбата на предходната алинея* (относно абсолютната давност – бел. моя, А. Г.) *не се прилага*“.

Според тълкувателно решение № 2-18-ОСНК на ВКС (с. 10) изпълнителното производство само спира абсолютната изпълнителска давност. То не прекъсва [не „унищожава“ по думите на Йовев] текният дотогава неин срок. Този ѝ срок се запазва. Затова, бъде ли производството прекратено преди глобата да се събере изцяло, нова абсолютна давност няма да започва да тече отначало; ще продължи да тече старата. По този начин решението на ОСНК дава едно по-стеснително тълкуване на действието на чл. 82, ал. 5 от НК, изключвайки от обсега му прекъсването на абсолютна давност.

Подобно стеснително тълкуване на чл. 82, ал. 5 от НК може да се оправдае донякъде предвид на това, че законовият текст е изключителен, отнасяйки се само до наказанието глоба. Тълкуването му е съобразено с традиционното схващане, че „Изключението трябва да се тълкува крайно ограничително“ (лат.: *Exception est strictissimae interpretationis*).

Все пак спиранията на давността имат поначало друг „законов разум“ (*ratio legis*). Те се предвиждат за случаи, когато воденето на наказателното или наказателно-изпълнителното производство е значително затруднено¹¹. Тук обаче става обратното. Образува се административна преписка за събиране на глобата,

което улеснява значително наказателно-изпълнителното производство за нея.

Уместно е да се посочи за сравнение и това, че спирането на другата абсолютна давност – абсолютната преследвателна давност, се предхожда от нейното прекъсване. Тя спира едва след като е била прекъсната от влизането на осъдителната присъда в сила. Впоследствие тази давност не тече до евентуалната отмяна на присъдата. С абсолютната изпълнителска давност обаче става обратното. Според тълкувателното решение, макар образуването на изпълнително производство за събиране на глобата да не я прекъсва, тази давност не може да тече, докато производството е висящо. Очевидно е, че такива несъответствия между абсолютните преследвателна и изпълнителска давност са трудни за обяснение и пораждат съмнения в правилността на тълкувателното решение.

Въпреки посочените дотук правнологически слабости, тълкувателното решение на ОСНК е все пак задължително съгласно чл. 130, ал. 2 от Закона за съдебната власт. То следва да се има предвид за изясняване не само на абсолютната изпълнителска давност, но и на обикновената. Според него образуването на изпълнително производство за събиране на глобата не прекъсва абсолютната преследвателна давност. Прекъсва се само обикновената чл. 82, ал. 3 от НК. В този смисъл е изричното пояснение, направено в решението, че „чл. 82, ал. 5 от НК *дерогира само абсолютната давност, но не и обикновената, която се прилага и при образувано изпълнително производство*“ (пак там). Излиза обаче, че висящото изпълнително производство не спира след своето образуване обикновената изпълнителска давност по чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК. Възможно е поради това тя да изтече въпреки неговото наличие¹².

дини, ако междувременно давността е спирана или прекъсвана, напр. с издаване на изпълнителен лист” - тълк. реш. 2-18-ОСНК на ВКС, с. 10. Вж още чл. 171 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. За разпоредбите на ДОПК – също и **Николова, Г.** Реабилитацията на наказанието глоба – реалност и възможни решения, в поредица ‘Съдебно право’, 2016 год., абзац пети от началото на статията: <http://www.sadebnopravo.bg/biblioteka/2016/8/23/> -, достъпен на 6.12.2022 г.

¹¹ Вж още **Д. Йовев**, цит. уч., с. 441.

¹² Противното се поддържа в особеното мнение на съдия Ж. Начева. Тя смята за погрешна “застъпената теза, че при образувано изпълнително производство се прилага т. нар. обикновена давност и наказанието може да се погаси с изтичане на по-краткия, двегодишен срок по чл. 82, ал. 1, т. 5 НК” (с. 20 на решението).

Проблемът е, че обикновената изпълнителска давност може да изтече твърде бързо заради своя кратък двегодишен срок (чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК) и да погаси вследствие на това наказанието глоба. Такъв неизбежен резултат прави в немалко случаи безполезно спирането на абсолютната изпълнителска давност по същото време. Подобен разнობой между двете изпълнителски давности също е трудно разбираем. Стига се по-конкретно до своеобразна инверсия в полза на абсолютната давност. Тя е получила по-силно правно действие от обикновената, въпреки че е субсидиарна спрямо нея.

Най-сетне, налага се изводът, че прекратяването на изпълнителното производство за събиране на глобата не променя нищо за обикновената изпълнителска давност, дори да има несъбран остатък. Тази давност така или иначе тече, тъй като не е спряла, докато производството е било висящо. Прекратяването на въпросното производство се оказва от значение само за абсолютната изпълнителска давност. Понеже за разлика от обикновената давност тя е спряла, докато производството е било висящо, прекратяването му ѝ позволява да продължи да тече¹³.

10. Освен образуването на изпълнителното производство за събиране на глобата последвалите действия на публичния изпълнител - надлежният орган по изпълнение на наказанието глоба (каквито са установяване на имуществото-предмет на изпълнението, изпращане на осъдения съобщение за доброволно изпълнение-плащане, налагане на заповед на негова банкова сметка и пр) също прекъсват обикновената изпълнителска давност по силата на чл. 82, ал. 3 от НК. Ако те доведат и до реално изпълнение на наказанието, ще се прекъсне и абсолютната изпълнителска давност.

Следва да се има предвид накрая и това, че без настъпила давност, обикновена или абсолютна, която да погаси наложеното наказание глоба, срокът на реабилитация по право за

това наказание (чл. 86, ал. 5, т. 3 пр. I от НК) не може изобщо да тече. Доскоро не е било ясно, дали настъпилата давност за това, а също и за всяко друго наказание позволява срокът за реабилитация на осъдения да започне да тече, НК не дава отговор на този въпрос. Празнотата е запълнена от т. 1 и 2 на посоченото вече тълк. реш. 2-18-ОСНК. Според тях срокът за реабилитация може да тече и след като наложеното наказание е станало неизпълнимо поради настъпила давност. Ако обаче наказанието глоба бъде изпълнено (чрез плащане или по друг начин) до изтичане на давностния срок, тогава срокът на реабилитация по право на осъдения за това наказание ще може пак да започне да тече, но на друго основание и вече по силата изрична законова разпоредба – заради реално изпълнено наказание и съгласно чл. 86, ал. 5, т. 3 пр. I от НК.

В заключение трябва да се посочи, че въпросите с прекъсването и спирането на абсолютната изпълнителска давност са решени от закона единствено за наказанието глоба, при това недостатъчно ясно. Очевидно е, че НК трябва да уреди изрично режима на прекъсване и спиране на тази давност и по отношение на другите наказания. Би било добре да се реши по законодателен път и въпросът, дали е възможно прекъсване и спиране само на абсолютната давност, без това да има последици за обикновената.

* * *

Абсолютната наказателна давност се намира до голяма степен в “сивата зона” на българското наказателно законодателство. Въпреки важността ѝ за осигуряване на законност в провеждането на наказателни преследвания, съдебни дела и изпълнението на наложени наказания тази давност не се ползва с необходимото внимание. Не винаги се разбира дори това, че като вид давност тя също подлежи на прекъсване и спиране. Като изключим продължителността на нейния срок, друг въпрос не е уреден в НК на Р България. Нашата стра-

¹³ По тези съображения обикновената давност не бива да се приравнява на абсолютната, като се приема, че срокът на абсолютната давност също продължава да изтича след прекратяване на производството за събиране на глобата. Такова приравняване се забелязва на с. 10 от тълкувателното решение. Според него чл. 82, ал. 5 от НК “създава временна законова пречка абсолютната давност да тече, докато съществува изпълнително производство за събирането ѝ. След отпадане на тази пречка сроковете по чл. 82, ал. 1, т. 5 и по чл. 82, ал. 4 вр. ал. 1, т. 5 от НК продължават да текат”. Приравнени са обаче обикновената изпълнителска давност (по чл. 82, ал. 1, т. 5) и абсолютната (по чл. 82, ал. 4).

на изостава от други държави, чиито закони сочат изрично началото и продължителността поне на абсолютната преследвателна давност, течаща наново след отмяна на влязлата в сила осъдителна присъда.

Още по-неопределен е правният режим на абсолютна изпълнителска давност. Дори за давността по отношение на наказанието глоба спирането не е изрично предвидено в закона. Следващото от чл. 82, ал. 5 НК нейно спиране заради висящо изпълнително производство не се разграничава от прекъсването ѝ.

БИБЛИОГРАФИЯ//REFERENCES

Йовев, Д. Българско наказателно право; Елементарно изложение на началата, които се съдържат в общата част на Наказателния закон, С., Придворна печатница „Бр. Прошекови“, 1899.

Гиргинов, А. и Трайков, Здр. Коментар на Наказателния кодекс. Обща част, Т. I, С., изд. “Софи-Р”.

Наказателно право на Република България, Обща част (под ред. на Р. Марков), С., изд. „Сиела“, 2022, с. 634 и 636.

Насоки на министрите на Съвета на Европа за правосъдие, съобразно интересите на детето. 2010, Страсбург, с. 28 и 80.

Ненов, И. Наказателно право на НР България. Обща част, С., изд. „Наука и изкуство“, 1972, с. 518–521.

Николова, Г. Реабилитацията на наказанието глоба – реалност и възможни решения, в поредица „Съдебно право“, август 2016 година: <http://www.sadebnopravo.bg/biblioteka/2016/8/23/>, достъпен на 6.12.2022 г.

Стойнов, А. Наказателно право. Обща част, С., изд. „Сиела“, 2019, с. 462–467.

Girginov, A. Statute of limitations under the penal law of Bulgaria. Problemy zakonnosti – Problems of Legality, Kharkiv, 2021, issue 154.